

Характеризуючи Україну з погляду різноманіття її соціуму, зокрема і з точки зору наявних у ній молодіжних утворень (субкультур), можна стверджувати, що Україна – це сучасна європейська демократична держава, у якій кожний громадянин прагне до вільного самовиявлення, відповідно до власних переконань та сформованого світогляду.

Список використаних джерел :

1. Бурдеева Н. О. Молодежная субкультура» : социологический анализ понятия. Санкт-Петербург : Луч, 2004. 35 с.
2. Молодіжні течії XXI століття. URL : <https://thestrip.ru/uk/lipstick/molodezhnye-techeniya-21-veka-novye-subkultury-vanilki-tamler-g-rl/>
3. Субкультура. URL : <https://alexus.com.ua/kultura-ta-subkultura-specifika-molodizhno%D1%97-subkulturi/>
4. Топ-7 субкультур : хто змінив готів та емо? URL : <https://www.nikopoltoday.com/article-3428/ukraina-top-7-subkultur-hto-zminiv-gotiv-ta-emo>

Поліщук Ірина

*студентка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – доцентка О. Кудря)
(м. Полтава)*

АВТЕНТИЧНІ ВИДИ АПЛІКАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДНОМУ ВБРАННІ : РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Український народний одяг є важливим складником матеріальної культури народу, тісно пов'язаний з усією його історією. З найдавніших часів одяг формувався і розвивався залежно від історичних, соціально-економічних, культурнопобутових, географічних, кліматичних і інших умов. З прадавніх часів українці дбали про естетичний вигляд його, про його красу та мистецьке оздоблення.

Як зазначають науковці, саме мистецтво аплікації є недостатньо вивченим видом декоративно-ужиткового мистецтва. На противагу вишивці чи ткацтву не було ґрунтовних досліджень українських мистецтвознавців, пов'язаних із періодизацією, типологією, художніми особливостями аплікації на українській землі.

Аналіз літературних джерел етнографічного спрямування показав, що українське народне вбрання як складова національної культури розглядали у своїх працях З. Васіна, О. Воропай, О. Косач, О. Косміна, Г. Корнієнко, Д. Кривавич, К. Матейко, Т. Ніколаєва, Г. Стельмашук та ін.

Метою статті є аналіз особливостей декорування традиційного вбрання українців аплікацією

Високий рівень традиційної української культури, виробництво якісних матеріалів для пошиття одягу, застосування різноманітних форм, володіння багатьма техніками пошиття та оздоблення – все це є характерною ознакою традиційного українського одягу.

В залежності від принципу нанесення можна виділити структурну техніку, яка передбачає оздоблення тканини чи деталей виробу в процесі його створення, і поверхневу – коли декор наноситься вже на готовий виріб чи деталь виробу. До першої групи зараховуємо техніки ткацтва, плетіння та в'язання, до другої – вибійку, вишивку, аплікацію [1].

З давнини українські жінки оздоблювали вбрання і речі домашнього вжитку різними техніками: вишивкою, мережкою та аплікацією. Основним матеріалом для аплікації як способу декорування одягу, українці використовували шкіру тварин, різні тканини, хутро, шнури, тасьму, бісер.

Назви аплікації для оздоблення верхнього одягу, нагрудного вбрання, частин вбрання і його доповнень відображені такими термінами [2; 3; 5]: *бабинка* – різнокольорова вузька тасьма для оздоблення краю теплих хусток; *бархатка* – торочка з бархату чи оксамиту; *басан* (басайман, басаман, пасаман) – 1) стрічка, якою оздоблювали подол спідниці, так звані вибійками: димком та мальованкою; 2) тасьма для обшиття одягу, зокрема бекеші; *гальон* – 1) широка срібна або золота тасьма для обшивання одягу; 2) стрічка, яку пришивали до подолу спідниці (Зарічненський р-н Рівненська обл.); *забиванка* – оздоблення кантом по талії в жіночому півкожушку; *зубка* – вид хвилястої стрічки, якою прикрашали жіночий одяг (с. Вишків, Долинський р-н, Івано-Франківська обл., с. Присліп, Турківський р-н, Івано-Франківська обл.); *косичка* – стрічка, плетена з вовни різних кольорів для оздоблення головного убору – кептару (Івано-Франківська обл.); *кривулька* – зубчаста червона стрічка, яку нашивали по краях чорної стрічки (с. Жукотин, Турківський р-н, Львівська обл.); *лиштв'я* – обшивка нижньої частини одягу; *лямівка* (лямування, облямівка, облямування) – тасьма для оздоблення одягу, головного убору лянівка – обшивка спідниці або фартуха; *пасниця* – обшивка спідниці (с. Птича, Дубнівський р-н, Рівненська обл.); *пасьомка* – тасьма, обшивка кожуха (с. Кремне, с. Лугини, Лугинський р-н, Житомирська обл.); *сквидячка* – кольорова стрічка для обшивки вовняного капелюха – кресаню (с. Білич, Старо-Симбірський р-н, Львівська обл., с. Долішне, Стрийський р-н, Львівська обл.) [снурок – тасьма для обшивки верхнього зимового одягу – сердака (Рахівський р-н, Закарпатська обл.); *фарбітка* – вузька кольорова стрічка для декорування запаски (Закарпатська обл.); *шляк* – обшивка (кайма) внизу плаття; *щіточка* – фабрична вузька тасьма темних кольорів для обшивки країв спідниці.

У різних регіонах України, зокрема в селах Середньої Наддніпрянщини, Південно-Західного Поділля та в Карпатах, була поширена аплікація, яка виконувалася зі шкіри, сукна, шовку, плису та інших матеріалів. Вони нашивалися на одяг певним чином, створюючи малюнок. Найчастіше це був рослинний орнамент на верхньому одязі, зокрема вздовж правої поли та нижньому її куті, на манжетах, комірцях та деталях іншого вбрання.

У декорі опільського верхнього сукняного одягу, наприклад опанч, кожухів, аплікацію виконували ручними швами, поєднуючи її із вишитими лініями, окремими мотивами чи орнаментами [4]. Комір повністю вкривав плечі і прикрашався по периметру аплікаціями кольорового сукна, барвистою вишивкою, рідше – шнурами. Декор такого коміра був співзвучним оздобленням пілочки, водночас зупиняючи вертикальний рух орнаментальних смуг розміщених на них. Геометричні чи рослинні мотиви, використані для прикрашання коміра і пілок, оздоблювали також клапани кишень і викоти рукавів. Рогатинським сіракам була властива композиційна узгодженість конструктивного та площинного декору, яка базувалась на контрастних та динамічних співставленнях площин

На жіночих святкових сіраках початку ХХ ст. домінували не стрічкові, як у кінці ХІХ ст., а піврозеткові рослинні композиції, які розміщували у нижньому куті верхньої пілочки. Яскраві поліхромні орнаменти, доповнені аплікаціями червоним, жовтим і зеленим сукном сприймалися надзвичайно святково на темно-брунатному тлі.

У площинному декорі сукняного одягу домінувала аплікація сукном, плетеними чи крученими шнурами, тасьмою, позументом, доповнена вишивкою, інколи – кутасиками біля кишень, на спинці чи по боках біля заборів чи «вусів», декоративними гудзиками на спинці.

У площинному декорі сукняного одягу домінувала аплікація сукном, плетеними чи крученими шнурами, тасьмою, позументом, доповнена вишивкою, інколи – кутасиками біля кишень, на спинці чи по боках біля заборів чи «вусів», декоративними гудзиками на спинці.

На Чернігівщині, подекуди на правобережній Черкащині аплікація частіше була однотонною або двокольоровою, на Центральній Київщині, Полтавщині, лівобережній Черкащині – поліхромною. Можна зауважити, що для правобережної України характерні геометричні орнаменти з певними ознаками запозичення у європейських країн.

Таким чином, українці здавна дбали про красу вбрання, кожен регіон мав певні особливості у декоративному оздобленні народного костюму аплікацією. Особливо розкішно оздоблювали одяг мешканці західних регіонів. Зокрема кептарі – безрукавний верхній одяг – щедро прикрашали вишивкою нитками, бісером, плетеними шнурами, аплікацією зі шкіри, шматочків тканини.

Список використаних джерел :

1. Аплікація на вбранні. URL : https://kostenchuk.at.ua/publ/aplikacija_na_vbranni/1-1-0-2
2. Косміна О. Ю. Традиційне вбрання українців. Київ : Балтія-Друк, 2008. Т. 1. 160 с.
3. Матейко К. Український народний одяг : етнографічний словник. Київ : Наукова думка, 1996. 196 с.
4. Народне вбрання Опілля останньої третини XIX – першої половини XX століття : класифікація та композиційні особливості декору. URL : <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/10953/>
5. Ніколаєва Т. О. Історія українського костюма. Київ : Либідь, 1996. 176 с.

Полякова-Лагода Марія

*аспірантка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)*

РОЗВИТОК ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ТА ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ У 1920-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Українізаційно-централізаційний (1920-ті рр.) період розвитку просвітницької та виховної діяльності публічних бібліотек в Україні називають «золотим десятиліттям» із формування власних прогресивних та оригінальних шкіл (Київської та Харківської) з просвітництва та виховання, які не мали суттєвих протиріч та виконували багато спільних розвідок у цій галузі.

У 1920 році відбулося ідеологічне поглинання бібліотек «Просвіт», їхні фонди поповнилися комуністичною літературою. На противагу їм в кожному селі створювалися хати-читальні задля ліквідації неписьменності [3, с. 71]. В містах, за адміністративно-територіальним принципом, стрімко зростала мережа масових державних публічних бібліотек, відбувалися спроби їхньої централізації, накопичувалися напрацювання стосовно структури бібліотечної мережі та принципів і методів її централізації.

З утворенням Наркомосвіти УСРР у листопаді 1921 року Української центральної міжвідомчої бібліотечної комісії розпочалася реформа бібліотечної справи шляхом централізації її управління та організації. Бібліотекам надавалася функція «сприяння широкому політичному вихованню мас».

За досвідом США, бібліотечним підвідділом Наркомосу УСРР було розроблено проєкт реформи бібліотечної справи УСРР, за яким всі книгозбірні об'єднувалися в єдиний книжковий фонд, створювався центральні, губернські, повітові, районні бібліотеки зі стаціонарними і пересувними фондами [3, с. 61]. Залучення бібліотечних установ до системи політосвіти, виховання та